

**KARA PARA NEDİR?
KAYIT DIŞI EKONOMİ İLE
NASIL BİR BAĞLANTISI
VARDIR?**

İkinci Bölüm

KARA PARA NEDİR? KAYIT DIŞI EKONOMİ İLE NASIL BİR BAĞLANTISI VARDIR?

1. Kara Para Nedir?

Kayıt dışı ekonomik faaliyetler ile kayıt dışı gelirlere bahsederken çoğu kez kayıt dışı ekonomiyle birlikte anılan “kara para” kavramını; ne olduğu, Türkiye’de ve başka bazı ülkelerde kara para kavramının nasıl kabul edilmiş olduğu ve kayıt dışı ekonomi ile ne gibi bağlantıları olduğunu belirleyecek şekilde ele almak faydalı olacaktır.

Kara para, sosyal, ahlaki, ekonomik ve hukuki açılardan farklı tanımlanmaktadır ¹⁹;

Sosyal anlamda kara para, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen kazançlar,

Ahlaki anlamda kara para, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar,

Ekonomik anlamda kara para, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazançlar,

Hukuki anlamda kara para ise, ülke mevzuatında “ öncül suç ” olarak belirtilmiş fiillerden elde edilmiş kazançlar, olarak nitelendirilir.

Farklı açılardan yapılan tanımlardaki ortak noktadan hareketle, kara para, genel olarak suç işlenmesi suretiyle elde edilen geliri ifade etmektedir.

Çeşitli ülkelerde kara paranın - nasıl kabul edildiğinin tespiti, kara paranın aklanmasının önlenmesi için yapılmıŐ olan yasal düzenlemelerin incelenmesini gerektirmektedir. Zira, söz konusu yasalarda öncül suç olarak kabul edilmiş fiillerin gerçekleştirilmesiyle elde edilen para, kara para sayılmaktadır. Böylesi bir inceleme, her ülkede “öncül suç” olarak belirtilmiş olanların farklılık gösterdiğini, kimi ülkelerin “kara parayı yaratan öncül suç” listesinde yer alan suçların

¹⁹ AyŐegül ŐimŐek Tandırcıoğlu, *Türkiye’de Kayıt dışı Ekonomi* , D.P.T. Yayın No:2661, Kasım 2002 s.35-36.

diğerlerinde yer almadığını göstermektedir. Kara parayı doğurduğu kabul edilen öncül suçların daha sınırlı veya geniş kapsamlı tutulmuş olmasına göre, kara paranın biri dar, diğeri geniş olmak üzere iki ayrı anlamda ele alındığı söylenebilir. **Dar anlamda kara para**, belli bir veya birkaç suçun işlenmesi sonucu elde edilmiş her türlü maddi menfaat ve değerleri kapsamaktadır. **Geniş anlamda kara para ise**, her türlü suçun işlenmesi sonucu elde edilen bütün maddi menfaat ve değerleri kapsamaktadır ²⁰.

2. Bazı Ülkelerde Kara Para:

Günümüzde kara para, kimi ülkelerde dar anlamda, kimilerinde geniş anlamda kabul edilmiştir.

2.1. Kara Parayı Dar Anlamda Ele Almış Bazı Ülkelerdeki Durum:

Kara parayı yasalarında sayılmış olan belli suçların işlenmesine bağlamış ülkelerden bazılarındaki durum şöyle özetlenebilir ²¹;

- ABD’ de; yasalarda yer alan yaklaşık 130 öncül suç’a dayalı olarak elde edilen kazançlar.
- Kanada’da; rüşvet, hile, hırsızlık, haraç, cinayet, gasp,dolandırıcılık gibi 23 ayrı suçtan elde edilen kazançlar.
- Almanya’da; uyuşturucu kaçakçılığı ile örgütlü suçların yanı sıra 1 yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlardan elde edilen kazançlar, zimmet, dolandırıcılık, teşvik dolandırıcılığı, kalpazanlık, aktif ve pasif rüşvet suçlarından elde edilen kazançlar.
- Portekiz’ de; uyuşturucu suçları ile terörizm, silah kaçakçılığı, gasp, adam kaçırma, kadın ticareti, çocuk istismarı, insan kaçakçılığı, yolsuzluk ve ciddi ekonomik suçlar sonucu elde edilen kazançlar.

2.2. Kara Parayı Geniş Anlamda Ele Alan Bazı Ülkelerdeki Durum:

Kara parayı geniş anlamda kabul etmiş olan ülkelerdeki durum ise şöylece özetlenebilir ²²;

²⁰ Aziz Taşdelen, “Vergi Hukuku Kurallarının Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi “, **Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçakları ve Önlenmesi Yolları**, 19.Türkiye Maliye Sempozyumu ,10-14 Mayıs 2004, Belek/Antalya, s.464.

²¹ Sedat Güner, **Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması**,Bilgi Yayınevi, Ankara, 2003, s.280-308., ayrıca bkz. Ülker Mavral, **Kara Para Kayıt dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara,2003,s.213-232.

²² Sedat Güner, a.g.e., s.280-308.

- Belçika'da, ceza gerektiren herhangi bir suçtan elde edilen kazançların tamamı,
- Avustralya'da, tüm suçlardan elde edilen kazançlar,
- Avusturya'da, 100 bin şilini geçmek kaydıyla tüm suçlar sonucu elde edilen kazançlar,
- Finlandiya'da, tüm suçlardan elde edilen kazançlar,
- Fransa'da, suç işleyerek doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen kazançlar,
- Hollanda'da, her türlü suçtan kaynaklanan kazançlar,
- İngiltere'de, bütün ciddi suçlar sonucunda elde edilen kazançlar,
- İrlanda'da, uyuşturucu kaçakçılığı başta olmak üzere, vergi ile ilgili suçlar da dahil olmak üzere yasa dışı tüm faaliyetlerden elde edilen kazançlar,
- İspanya'da, vergi suçlarından elde edilenlerde dahil olmak üzere 3 yıldan fazla cezayı gerektiren başta uyuşturucu olmak üzere ciddi suç olarak kabul edilmiş suçlardan elde edilen kazançlar,
- İsveç'te, tüm suçlar dolayısıyla elde edilen kazançlar,
- İtalya'da tüm suçlar dolayısıyla elde edilen kazançlar,
- Kara para cenneti olan İsviçre'de, en az 1 yıl hapis cezasını gerektiren suçtan kaynaklanan gelir,
- İzlanda'da, vergi kaçakçılığı dahil olmak üzere tüm suçlardan elde edilen her türlü kazanç,
- Lüksemburg'da, uyuşturucu kaçakçılığının yanı sıra, teşekkül halinde işlenen ve en az 4 yıl cezayı gerektiren suçlar sonucu elde edilen kazançlar,
- Norveç'te, tüm suçlar sonucu elde edilen kazançlar,
- Yunanistan'da, vergi kaçakçılığı da dahil olmak üzere yasada sayılmış; uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, soygun, şantaj, adam kaçırmak, dolandırıcılık, irtikap, rüşvet, hırsızlık, yasadışı tarihi eser ticareti, kaçakçılık, kumar, tefecilik, yasa dışı göçmenlik, nükleer madde kaçakçılığı v.b 20 kadar öncül suç dolayısıyla elde edilen kazançlar,
- Hong-Kong'da, Organize ve Ciddi Suçlar Yasası ile kovuşturulabilir tüm suçlar sonucunda elde edilen kazançlar, kara para olarak kabul edilmiştir.

3. Türkiye’de Kara Para:

Türkiye’de, ilk defa 4208 sayılı ve 1996 tarihli Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun hükümleriyle kara para kavramı hukuken tanımlanmıştır. Söz konusu kanunun 2. maddesi a bendinde, belli kanunlar ve kanun maddeleri sayılarak, **“bu kanunların ve kanun maddelerinin suç saydığı fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, mal, gelirler, bir para biriminden diğerine çevrilmesi de dahil söz konusu para, evrak, mal ve gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen maddi menfaat ve değerler”** kara para olarak kabul edilmiştir. Her ne kadar daha sonra, bu kanunda öncü suç olarak sayılmış olan fiillerin kapsamı, sırasıyla; 4369 sayılı yasayla 01.01.1999 tarihinden itibaren, 4782 sayılı yasayla 02.01.2003 tarihinden itibaren ve son olarak 5020 sayılı yasayla 26.12.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren çeşitli maddelerle genişletilmişse de, **“her türlü suçtan doğan menfaat ve değerler”** kara para kapsamına alınmamış olduğu için **kara para dar anlamda benimsenmiştir.**

4208 Sayılı Kanunda Türkiye’de kara paranın öncü suçları olarak kabul edilmiş fiiller;

- 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’ndaki (Değişiklik öncesinde, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun’daki),
- 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanun’daki,
- 2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun’daki,
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkında Kanun’daki,
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 359. maddesinin b. fıkrasındaki (değişiklik öncesi şekliyle, “213 sayılı V.U.K’nun 344. maddesinin 2 ve 3 numaralı bentleri” şeklinde olan ibare, 22.07.1998 tarih ve 4369 Sayılı Kanunun 81. maddesiyle, 01.01.1999 tarihinden itibaren bu hali almıştır),
- 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler ve aynı kanunun 179, 192, 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 350, 403, 404, 406, 435, 436, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504, ve 506. maddelerindeki suçlar (ki bunlara, 02.01.2003 tarihinde 4782 sayılı yasayla, Türk Ceza Kanunu’nun 211 ila 220. maddelerinde belirtilmiş olanlar da dahil edilmiştir) ,

Sayılanlara 26.12.2003 tarih ve 25328 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5020 Sayılı Kanun’un 15.maddesinin 6, 7, ve 8. bentleri ile yenileri ilave edilmiştir.

Bunlar;

- 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki,
- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47 nci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (1) ilâ (7) numaralı alt bentlerindeki,
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tasfiyeye tâbi tutulan bankalara dair iflâs ve konkordatoya ilişkin olarak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 333 üncü maddesindeki fillerdir.

4. Kara Para ve Kayıt dışı Ekonomi:

Kara para geniş anlamda, yani bir ülkedeki tüm suçlar dolayısıyla elde edilen para şeklinde, tanımlandığında kayıt dışı ekonominin hacmi ile kara para hacmi bir birine eşit olur. Zira kayıt dışı ekonomi içinde gerçekleşen faaliyetler, bazen yasal zeminde bazen yasa dışı zeminde gerçekleşmekle beraber her zaman devletin bazı yasalarca koyduğu kuralların ihlal edilmesi sonucunu doğurur. Ruhsat almaksızın üretim, telif hakkı ödemedi üretim, patent haklarının ihlali, işe başlama bildiriminde bulunmama, çalışanları bildirmeme, vergi yasalarının ihlali veya yasanın suç sayıp gerçekleştirilmesini tamamen yasaklamış olduğu uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı gibi tüm faaliyetlerin ortak özelliği yasaların koyduğu kuralların ihlalidir. Yasalarca koyulmuş kuralların ihlali, yasaya aykırılık ve bu da suç teşkil ettiği için, kara paranın geniş anlamda tanımlandığı ülkelerde kayıt dışı ekonominin hacmi ile kara para hacmi birbirine eşit olacaktır.

Ancak, kara para sadece yasa dışı zeminde gerçekleştirilen başka deyişle kayıt dışı ekonominin bileşenlerinden yasa dışı ekonomi içinde yer alan faaliyetleri kapsayacak şekilde tanımlanırsa, kara paranın hacmi kayıt dışı ekonominin hacminden doğal olarak daha küçük olacak ve yasadışı ekonominin başka deyişle kriminal faaliyetlerin büyüklüğüne eşit olacaktır.

Türkiye'de de, 4208 Sayılı Kanunun öncül suç olarak belirttiği suçlar listesinde, kayıt dışı ekonomi içinde yer alan tüm faaliyetlerin sayılmamış olması, kara para hacminin kayıt dışı ekonomi hacminden daha küçük olması sonucunu doğurmaktadır.

-4208 Sayılı Kanun vergi suçlarından V.U.K. 359. maddesi b. bendinde sayılı olanlar dolayısıyla elde edilen paraları kara para saymıştır. V.U.K. 359. maddesi, "Hürriyeti Bağlayıcı Ceza ile Cezalandırılacak Suçlar ve Cezaları" başlığını taşıyan üçüncü bölümde yer almaktadır. Söz konusu maddenin b bendinde sayılmış olan ve gerçekleştirildiğinde elde edilen paranın kara para sayıldığı filler ise şunlardır;

- Defter, kayıt ve belgeleri yok etmek veya defter sayfelerini yok ederek yerine başka sayfalar koymak veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlemek veya bu belgeleri kullanmak,
- Belgeleri Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmadığı halde basmak ile sahte olarak basmak veya bu belgeleri kullanmak.

Böylesi bir düzenleme, söz konusu fillerin dışındaki kaçakçılık filleriyle elde edilen parayı, kara para kapsamı dışında tutmuştur. Nitekim, 359.maddenin a bendinde sayılan fillerle de para elde edilebilmekte, ancak bunlar 4208 sayılı yasa göre, yani hukuki anlamda, Türkiye’de kara para sayılmamaktadır.